

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 356
אדר תשפ"ג

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

שהוא יכול להכניס חפצים ולהזיז חולים בכל חדר, מדין שהוא "שכיר ולקטיו" של החולים (כמ"ש בשו"ע סי' שפ"ב ס"ח). וא"כ זה ניתן לעשות רק כשהחולה כבר נמצא, שאז שייך להיות שכיר ולקטיו במקום שקיבל בבית החולים, דהיינו בערב שבת של כל שבוע, ואי אפשר לעשות זאת מראש לכל שבתות השנה, כיון שעדיין אינו שכיר ולקטיו של מי שאינו נמצא.

אמנם בדין "בעל הספינה" שכתבו הראשונים, והובא להלכה (בסו"ס שפ"ב), שהוא כעין בעל בית מלון שמשכיר חדרים לנוסעים בספינה, מבואר שאדרבה צריך לשכור מהבעלים לפני שהוא משכיר את החדרים לגויים (משנ"ב ס"ק ע"ו בשם הב"י). וע"ז סומכים רוב המקומות שעושים שכירות מהמנהל פעם אחת למשך עשרים שנים הבאות, וכל מה שישכיר אחר"כ לא יאסור, כי זה כבר מושכר מהבעלים שאינו יכול להשכיר יותר ממה שנשאר בידו. מ"מ דעת החזו"א לחלק בין בעה"ב שהוא גוי, שיש דין מעשה שכירות על הדירות גם כשהן בידו, וממילא אם שוכרים ממנו לתקופה של עשרים שנה, זה פוטר גם את כל מי שבא מכוחו. משא"כ כשבעה"ב הוא ישראל, שלדעת החזו"א אין שכירות מישראל אפילו בשכור בימות החול ולא בשבת, א"כ לא חלה השכירות לפני שבאו החולים והשוכרים, וצריך לשכור דוקא אחרי שהם באו, ובתנאי שיש למנהל ולבעה"ב זכות להניח חפצים בחזירה גם אחרי ההשכרה של החדר. ולדעת המשנ"ב (סי' שפ"ב ס"ק י"ג) שיש שכירות גם מישראל, יש עוד סיבה שאפשר לשכור מהמנהל כדון בעל הספינה, אפילו לפני שבאו השוכרים. [ויש עוד להאריך בחילוק בין בעה"ב שיכול להשכיר גם מדין בעלים, לבין מי שאינו בעלים ורק יכול להניח חפצים, שדינו הוא רק מכח שכירו ולקטיו, ואכמ"ל].

יש בתי חולים שיש היקף כשר למתחם, ויש שלא

בענין המתחם של החניה והחצר סביב בית החולים, יש כאמור צורך נוסף שיהיו מחיצות כשרות, וזה חייבים לכו"ע, גם אם לא היה צריך הנחת הפת בבית החולים, כי אם המחיצות אינן כשרות, הרי החצר היא "כרמלית", ואסור לטלטל בה יותר מד' אמות, וכן אסור להוציא מהבנין לחצר או להכניס מהחצר לבנין. כיום יש בתי חולים שסידור עירוב למתחם בפני עצמו, כמו מעיני הישועה בבני ברק, ועוד. ויש מקומות שעשו רק חלק מהמתחם הנצרך לעבור בין הבנינים כגון בבית החולים הדסה עין כרם בירושלים, ויש מקומות שהמתחם אינו סגור בפני עצמו כלל, והוא תלוי בעירוב שיש מסביב כגון בבית החולים לניאדו בנתניה.

בבית החולים שערי צדק המצב היה לאחרונה, שלא היה למתחם סגירה בפני עצמו, אלא הוא היה מחובר לעירוב של הרחובות הסמוכים חקלאי ושוחראי, שיש בהם גם הרבה דירות של מומרים שלא שכרו מהם. לכן כאשר אברכים התקשרו לשאול האם אפשר לקחת אוכל מהאוהל לבנין, התשובה לא היתה פשוטה. אם היה מדובר על אוכל עבור החולים עצמם, יש לענות בצורה מסוימת לפי הענין, ואם מדובר על אוכל למלויים, התשובה שיתאמצו לאכול שם בתוך האוהל, ולא לקחת החוצה. אבל לאחר שגילינו את הצורך, וראינו שמצד המקום אין דעתם להשקיע בכך, לקחנו עלינו את העבודה וההוצאות הכרוכות בכך, וזיכינו מהזכויות האלו גם לכל התורמים למגבית "עירובין זה לזה" של מוקד העירוב, שבזכותם אנו יכולים להשקיע במקומות כאלו.

בעבודות שנעשו כעת, הוכשר רק החלק הנדרש לצורך הטלטול מהאוהל אל בנין בית החולים, שכולל את הרחבה בקומה 4 כולל כל הכביש עד הרחוב הראשי, וכולל חלק גדול מהחניה למטה עם כניסת האמבולנסים למיין הכללי, שזה ג"כ נפק"מ גדולה למי שמגיע ללידה בשבת וצריך להוציא את השקיות עם החפצים שלו מהאמבולנס למיין. אבל העירוב הזה לא כולל את הכניסה למיין ילדים בקומה 6. [בשבוע זה עם סיום תיקון העירוב, פתחו עוד פתח שהיה סגור, ולכן יש להתעדכן אם העירוב הושלם לפני שבת].

דין עירוב בתוך בית החולים ודין עירוב במתחם

בשבועות האחרונים עסקנו בשיפוץ של העירוב במתחם בית החולים "שערי צדק" בירושלים. לאחרונה הגיעו פניות רבות של אברכים שהוצרכו לשהות שם בשבתות, וביקשו לברר מהי רמת כשרות העירוב. השאלות התחדשו בתקופה האחרונה, בעקבות ארגון החסד שעשה אוהל בחצר בית החולים בקומה 4, ומחלק שם אוכל וסעודות שבת במהלך השבת, ולכן החולים ומלוויהם שמקבלים משם ורוצים לקחת את הסעודות למחלקה, צריכים לטלטל את האוכל דרך חצר בית החולים, ובשביל זה צריך שהעירוב יהיה ברמה גבוהה כפי שמקפידים תמיד ציבור בני התורה.

והנה יש חילוק בין הטלטול בתוך הבנין, לבין הטלטול בחניה וברחבה שמחוץ למתחם. לגבי תוך הבנין, יש ת"ח שמתעסקים בנושא במשך עשרות שנים, והם סידרו שיהיה עירוב מונח בתוך בית החולים, שאינו תלוי בעירוב הכללי שמסביב, כמו כן עושים שכירות להתיר את הדירות של החולים הגויים והמומרים שבתוך בית החולים. אבל לגבי שאר המתחם, צריך להוסיף ולהכשיר את הגדרות ולעשות צוה"פ בפתחים, כדי שיהיה היקף המתחם כשר. יש בתי חולים שמוקפים בגדר טובה, ונשאר רק לעשות צוה"פ בשער הכניסה שפתוח גם בשבת, אבל בביה"ח שערי צדק יש הרבה מקומות שאין גדר כלל, וגם במקומות שיש גדר היא עשויה מרשת ירוקה פשוטה, שמדי פעם נהיה בה חור חדש, וצריך לפקח ולסגור את החורים [מחשש לפירצה בקרן זוית].

הטעם שצריך לעשות עירוב בפתח בבית החולים

בעיקר החיוב לעשות עירוב בפתח בתוך בנין בית החולים, אע"פ שברוב המחלקות החולים נמצאים פחות מל' יום, והרי אורח שנמצא פחות מל' יום אינו אוסר כמבואר בשו"ע (סי' ש"ע ס"ח). אבל כתבו הרמ"א והפוסקים שם דהיינו רק כשיש בעל הבית קבוע עמהם, [ואפילו בעה"ב שאינו המארח שלהם, אך שיהיה גר בקביעות], אבל אם כולם אורחים פחות מל' יום, כולם אוסרים זה על זה מיד. והסברא משום שענין האורח שהוא טפל לדירות הקבועים, אבל אם אין דייר קבוע, אין לו למי להיות נטפל, וממילא הוא אוסר מיד, כי אפילו מי שהגיע לשבת בלבד ג"כ מחייב עירוב. וגם במקומות שיש בבית החולים מחלקות שיש בהם חולים קבועים המאושפזים על מנת להיות יותר מל' יום, כגון במחלקת גריאטריה ופנימיית הרי באופן זה יש לפחות שנים כאלו, ולפחות צריך לעשות עירוב בין הקבועים, ואם לא עשו עירוב בין הקבועים, כולם נאסרים וכל האורחים אוסרים כי לא שייך שיהיו טפלים למי שאינו בתוך המקום המתור בטלטול. ואם כבר עושים עירוב בין הקבועים, מילא מזכים את העירוב לכולם, שיהיה גם לאורחים באופנים שהם צריכים.

כמו כן מצד הטעם של "מצי לסלוקי", שלדעת המשנ"ב (בה"ל סי' ש"ע ס"ג ד"ה אינם) זה מספיק בשביל שלא יאסור, [ולא כדעת החזו"א (סי' צ' ס"ק ל"ב) שצריך גם שיהיה אכילתו במטבח אחד יחד עם בעל הבית], ולפ"ז יש לומר שהמנהל והרופאים יכולים להעביר חולים מחדר לחדר, [אם נאמר שאין צורך שיוכל לסלקו לגמרי מהמחלקה], א"כ החולים לא יחייבו עירוב. גם זה אינו מועיל, כיון שכל הדין של מצי לסלוקי הוא שיהיה טפל לבעה"ב שגר איתו, ובזמננו שמנהל ביה"ח אינו גר בביה"ח, ובפרט בשבת אינו אוכל שם סעודותיו, א"כ לא שייך שיהיה טפל אליו, ולא יועיל שיכול לסלקו. [ומש"כ בארוחות שבת סברא חדשה, צ"ע כידוע]. לכן טורחים לעשות עירוב פנימי בהרבה מבתי החולים בארץ, ודואגים שהעירוב בפנים יהיה טוב גם למהדרים שלא לסמוך על עירובים בזמננו.

מהי "שכירות מתחדשת" שיש מהדרים בה

גם בנושא השכירות להתיר את הדירות של החולים שאינם מודים בעירוב, בבית החולים הזה יש דבר מיוחד, שהשכירות נעשית כל שבוע מחדש, וזה נקרא "שכירות מתחדשת". והטעם הוא, משום שאין אפשרות לשכור מכל חולה וחולה, לכן עושים את השכירות מהמנהל, על סמך

פתרון ע"י לחי שקוף, והרוחב הרצוי

בכניסה למתחם בית החולים היתה צורת הפתח, שאחד מהעמודים היה מחובר מעל קיר גבוה, ולכן הוא לא היה יכול לשמש כעמוד של צוה"פ [מפני שמתחיל בגובה יותר מג' מהקרקע, ועוד משום שנמצא אחרי מחיצה גבוהה יי טפחים], לכן היו צריכים לעשות לחי לפני הקיר. אך מכיון שהוא נמצא בכניסה לבית החולים, וההנהלה מקפידה מאוד על הנראות של המקום, עשו פתרון מיוחד של "לחי שקוף". הביאו חתיכת פלסטיק שקוף, והדביקו אותו על הקיר, בצורה שאינה נראית רק למי שמתבונן. אבל היתה בעיה נוספת, שעל הקיר היה שלט גדול של ברוכים הבאים, ואי אפשר לחבר עליו את הלחי. אך בס"ד יצא שהשלט מתחיל כחמשה ס"מ אחרי המקום שהחוט עובר, לכן עשו לחי צר, והעיקר שהוא נמצא תחת החוט. אמנם כידוע בעירובים השכונתיים מקפידים לעשות לחיים רחבים יותר, ברוחב כשלושים ס"מ, משום שמצוי במשך הזמן שנהיה נדנדו בחוט, ואם אמצע החוט זז ויוצא מבין העמודים, יש מהפוסקים שפוסלים אותו, עי במשנ"ב (ס"ס ש"ב) שהביא מחלוקת המחצית השקל והמשכנתו, יעקב, ובחזו"א (סי ע' סק"י) שנקט לפסול לפ"ז כאשר רוחב העמוד או הלחי הוא רק כעשרה ס"מ, יש סיכוי גדול שהחוט יתנדנד בשיעור שיוצא מרוחב העמוד, אבל אם הלחי רחב שלושים ס"מ אינו מצוי שיתנדנד כל כך עד שיעבור את רוחב הלחי [כאשר העירוב מתוחזק באופן סביר]. לכן בעירוב טוב לא מספיק לחי של עשר ס"מ כדי להזדר את העירוב כפי המקובל בעירובי השכונות, פנינו לנציג של הנהלה, שפנה לגורמים הרלוונטים בביה"ח והפעיל אותם עד שהעבירו את השלט מעט הצידה, ועכשיו היה אפשר להעמיד לחי רחב אחד מהעובדים של מוקד העירוב נסע במיוחד למפעל להביא לחי מפלסטיק שקוף, והדביקו אותו במקום הרצוי. כמו כן גזמו את הענפים הנוגעים בחוט, ועשו שהעירוב יהיה ברמה יותר טובה. אך עדיין לא היה ניתן לעשות כן בצד השני, ואנו מקוים שגם זה יסתדר ויהיה עירוב טוב בצורה טובה.

ישלט שהוזז לצורך העירוב ועשיית לחי שקוף

עמוד מוזהל בתוך גדר מכופפת

בתוך המתחם היתה צוה"פ שמחלקת באמצע החניה, כיון שכאמור יש חלק מהמתחם שאין בו גדר, ואינו מובדל משאר האזור. אחד מהעמודים היה סמוך לאזור של מיכל דלק שהוא מוקף בפני עצמו עם גדר סגורה. ואמנם העמוד לא היה בתוך האזור הסגור, כיון שעז"ז כתב המשנ"ב (סי שס"ג ס"ק ק"ג) שעמוד בתוך מקום מוקף בד' מחיצות הוא פסול, כי הוא נמצא ברשות אחרת. לכן כאן העמוד היה מחוץ לגדר, אלא כיון שהגדר הזו מכופפת בחלק העליון, כמו גדרות של מוסדות וגדרות בטחון, לכן כשהעמידו את העמוד ורצו לחבר אותו לגדר, חתכו חור בגדר המכופפת והשחילו בו את העמוד. במצב כזה הרי תחתית העמוד נמצא במקום הנכון, באותה רשות של חלל הפתח, אבל יש טוענים שעדיין יש כאן את הפסול שכתב המשנ"ב, כי הרי מדיני רשות היחיד גם החלק שמעל הגדר הנטויה הוא המשך של הרשות הסגורה, דלא גרע מאילו כל הגדר היתה נטויה, שהרה"י מתפשטת לכל המקום שעל הגדר [כל עוד שהנטויה בשיעור תל המתלקט] וא"כ יוצא שראש העמוד ותחילת החוט נמצאים ברשות היחיד אחרת.

לחי חדש אחרי סוף הגדר המכופפת

משקוף שהחלקו נמצא בתוך רה"י אחרת

דין זה אינו מפורש בפוסקים, אבל י"א שלפי הסברה שכתובה במקור חיים שהובא במשנ"ב, שיש פסול של עמוד בתוך רה"י מפני שהיא כמאן דמליא, יוצא שגם כאן החלק שמעל הגדר המכופפת נפסל, ואז אין צוה"פ שלימה. אמנם יש שחולקים על דין זה, ופרט לפי סברת החזו"א בדינו של המקור חיים, שהסול אינו מחמת כמאן דמליא, ובאמת אין דין כמאן דמליא בחצר שאינה מקורה, אלא עיקר הסברה רק אם תחתית העמוד מאחורי הגדר. אבל העדפנו לצאת מידי חשש, והפתרון היה הוסיף עוד לחי רחוק מהעמוד עד המקום שמסתיימת הגדר המכופפת, ואז הפתח מתחיל רק אחרי סוף הכיפוף, שהוא כבר מחוץ לרשות המוקפת, וזה טוב לכל השיטות אלא שאז נוצר בעיה אחרת, שיש פירצה בין הלחי להמשך הגדר, כי היה מרחק בין הלחי לעמוד יותר מג' טפחים. והמשנ"ב (סי שס"ג ס"ק כ"ג) כתב שיש להחמיר בזה. לכן הוספנו עוד ברזל בין הלחי לעמוד, שיהיה מחיצה ע"י לבד, מהלחי עד הברזל ומהברזל עד העמוד והגדר.

חוט לעמוד תאורה שאינו מגיע למרכז העמוד, והפסק המנורה

בשבו זה עסקנו גם בקידום של עירוב שכונתי באחת מערים הידועות בצפון, שהרבה אברכים נוסעים לשם לשבת. בשלב זה העירוב עדיין אינו גמור, ולא ניתן לפרסם אותו, אבל העובדים כבר עוסקים בו כמה שבועות.

חוט מגיע למסגרת ואינו מעל העמוד במרכז

בקטע מסוים היו כמה עמודים חדשים של העירוב העירוני עם חוטים חדשים, אבל לא היו לחיים, שכאמור במצב כזה יש את המחלוקת של חוט המתנדנד ברוח, ובמקרה זה היה ניתן לראות את הנדנדו המועט. לכן הוספנו לחיים לעמודי העירוב.

במקביל עשינו גם עמודים חדשים במקום אחר כדי להרחיב את העירוב, ובשביל לפתור בעיות הלכתיות. במקום אחד סמכו על עמוד תאורה, וקשרו את החוט בתוך המנורה, אבל עשו טעות קטנה, וקשרו את החוט דרך המסגרת של המנורה, ויצא שהחוט הישר מסתיים במסגרת ואינו מגיע עד מעל העמוד שבמרכז. ואמנם החוט ממשיך ומתעקם עד מרכז העמוד. אבל קי"ל שרק החוט הישר נחשב משקוף, וכל שינוי זווית כבר אינו המשך של משקוף. וממילא הוא פסול לגמרי.

דאם אפשר לקשור לשפיץ מעל המנורה

הפתרון שעשינו במקרה זה שהרחבנו את העירוב בעוד כמה בתיים, ושם היה אפשר לעשות עמודים טובים, וכך עקפנו את הבעיה.

ויש להסתפק אם מועיל לקשור את החוט בשפיץ שמעל המנורה, או שמא המנורה היא גג המפסיק בין העמוד לחוט. ויש לחלק בין מנורה שהיא המשך לעמוד, לבין מנורה כזו שיש חלל תחתיה, בין העמוד למנורה. וגם המצב הזה היה לנו בעירוב ההוא. וצ"ע.

כעין זה קיבלנו השבוע שאלה מאברך שנסע ללונדון, ובזמן שהותו התעניין בצורת העירוב. הלך וחיפש את העירוב, ומצא שעשו צורת הפתח ע"י חוט שקשור לראש המנורה. במקרה ההוא החוט היה כרוך מסביב לעמוד בחריץ שמתחת העיגול שיושב בראש העמוד מעל המנורה. האברך התבונן וטען שהעירוב אינו כשר, כי החוט כרוך מסביב, וזה צורת הפתח מן הצד. והוסיף שאמנם החלק התחתון של העמוד מתרחב, וא"כ נאמר שהוא לחי, והוא עולה עד החוט מדין גוד אסיק כמו כל לחי. אבל טען שאם

עמוד תאורה בלונדון שהחוט סביב לראשו

הולכים עם דין שהחלק התחתון עולה, יש בעיה שהמנורה היא כמו גג המפסיק שפוסל אותו (משנ"ב סי שס"ג ס"ק ק"ב). הוא פנה לאחראי ושאל אותו, והשיב שהכוונה לא משום לחי, אלא העמוד עולה עד החוט. אך האברך לא הבין את תשובתו, דאם כן הרי החוט מהצד של העמוד, ולא מעליו.

ויש ליישב את הדבר, שכיון שהחוט נמצא בתוך חריץ בעמוד, יוצא שהוא מעל חלק מסוים בעמוד, רק לא מעל כל העמוד, [ובעמוד זה המנורה ממשיכה את העמוד בלי חלל באמצע, ונחשב עמוד ברצף עד החוט]. וי"ל שלדעת החזו"א בחריץ בעמוד שאפשר לומר דל מהכא את החלק התחתון, זה נחשב מעל העמוד. משא"כ לדעת הפמ"ג והמשנ"ב (סי שס"ב ס"ק ס"ד) א"כ זה יהיה תלוי במחלוקת זו, והם סמכו להקל. [ועוד הקלו שהעמוד רחוק מהקיר] אמנם אם החוט שבחריץ אינו עמוק עד כדי שיהיה מעל העמוד שתחת המנורה, י"ל שאינו נחשב מעל גבי העמוד, כי הוא רק מעל ההתרחבות שנמצאת באויר. וצ"ע.

ההרשמה בעיצומה

כל בוגרי השיעורים של העירובין למעשה שעי"י מוקד העירוב

מוזמנים לרכוש ידיעות פרקטיות בבדיקת עירובין יחד עם חזרה מהירה, וסידורים בישובים

בסידרת "רבים צריכים לו"

שתתקיים מיד אחרי פורים

ההרשמה בטל' 055-678-3323

ובמענה הממוחשב בטל' 074-796-4892

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM